

Lejre og identiteter hos unge etniske minoriteter

En artikel baseret på otte interviews om identitetsdannelse hos unge etniske minoriteter i Danmark, som har formået at foretage en social opstigning til den kulturelle middelklasse

Af Jeppe Fuglsang Larsen.

Når Naser Khader kalder sig "kulturmuslim" og "muslim ultra light" og dermed understreger, at han ikke er praktiserende muslim, som han har gjort i bogen *Ære og skam*, hvilke reaktioner fremprovokerer det så hos muslimer i Danmark og etniske danskere? Dette spørgsmål omhandler identitet og omverden.

Naser Khader har om nogen følt omverdenens reaktioner på sin identitet. Han bliver blandt mange muslimer i Danmark betragtet som en, der har vendt ryggen til sin kultur og historie. Han optræder i deres øjne som en forræder, der har gennemgået en fuldstændig fordanskning. Hos mange etniske danskere er sagen en anden. Her fremstår Khader som en moderne muslim. Her ser man på fordanskningen med positive briller. Han betragtes af mange som solstrålehistorien om en muslim, der har taget de danske værdier til sig. En muslim som "vil Danmark".

Rushy Rashid er et andet eksempel på en muslim, der har valgt en dansk måde at leve på, som hun forklarer i bogen *Bag sløret*, hvilket bl.a. kan ses ved hendes ægteskab med en etnisk dansk mand. Ægteskabet forårsagede et halvt år uden kontakt med forældrene. Forældrene kunne ikke acceptere Rushy Rashids valgte identitet og levemåde.

Både Rushy Rashid og Naser Khader har altså oplevet, at deres identitet er blevet genstand for debat, og at den har haft konsekvenser for deres forhold til omverdenen – både den etniske danske og blandt etniske minoriteter. Der er også eksempler fra "kendisverdenen" på etniske minoriteter, hvis identitetskonstruktioner på en eller anden måde accepteres af alle. Zlatan Ibrahimovic er manden, der steg op fra ghettoen i Sverige og blev til verdensstjerne, som det beskrives i hans selvbiografi *Jeg er Zlatan Ibrahimovic*. Han er for svenskere, og for den sags skyld også i mange danskeres øjne, et eksempel på, at det er muligt at bryde negativ social arv

Kan unge etnikers uddannelse ses som en rejse mod den danske lejr og et forræderi mod eget etniske bagland? Det københavnske Gefion Gymnasiums hjemmeside/galleri illustrerer, at "gymnasieungdom" overskrider opdelingen i "danskerlejr" og "minoritetslejr".

og være "sin egen lykkes smed". Han er *self-made*. Etniske svenskere er stolte af ham og etniske danskere ville ønske, at han var vokset op på den rigtige side af Øresund. En repræsentant for en etnisk minoritet som majoritetsbefolkningen i den grad har taget til sig betyder mange gange, at andre etniske minoriteter føler, at personen har "solgt ud" eller er forræder, som i tilfældet med Naser Khader. Men dette gælder ikke Zlatan Ibrahimovic. Han har formået at foretage en social opstigning og blive en af verdens bedste fodboldspillere samtidigt med, at han i mange etniske minoriteters øjne har kunnet *keep it real*. Og etniske minoriteter i Sverige, men også i Danmark, elsker ham for det.

Integrationsdiskursen og den generelle debat om indvandrerspørgsmålet i Danmark handler gennemgående om, at man gerne vil have, at mennesker integrerer sig i samfundet, og at man kan leve i fredelig sameksistens. For at få dette til at lykkes er det nødvendigt at se på, hvad der gør det vanskeligt. Der er forskellige holdninger til, om problemet ligger hos majori-

tetsbefolkningen – om det er dem, der ikke kan håndtere indvandrernes forskellighed og samfundets forandring. En stor del af forskningen indenfor indvandrerrområdet synes at argumentere for dette. Eller om det er hos den etniske minoritetsbefolkning, at barrieren til integrationen findes, da de ikke vil tilpasse sig landets kultur og normer og i stedet holder fast i kulturen fra oprindelseslandet. Den folkelige diskurs i Danmark synes at hælde mod det sidste. Man kan imidlertid argumentere for, at det er vigtigt at have begge positioner med. Det er vigtigt både at se på, hvordan etniske danskere kan vanskeliggøre integrationen, men også at se på hvilke barrierer, der findes hos den etniske minoritetsbefolkning.

Den engelske kulturanalytiker, Les Back (1996:7), kalder afstanden mellem den etniske majoritetsbefolkning og den etniske minoritetsbefolkning for det metropolitiske paradoks. (Flemming Røgilds har med inspiration i Les Backs arbejde i flere forskellige sammenhænge brugt begrebet det kosmopolitiske paradoks for det samme fænomen⁷). Paradokset består i, at

samfund, som er blevet mere multikulturelle og mange gange har dannet transnationale grupperinger, i lige så høj grad er præget af udbredt fremmedhad og kontroverser mellem de etniske grupperinger. Hovedfokuset for denne artikel er på afstanden mellem etniske danskere og etniske minoriteter, og på hvordan denne afstand har haft indflydelse på identitetsdannelsen hos unge etniske minoriteter, der kan siges at leve i grænselandet mellem de forskellige etniske grupperinger.

INFORMANTERNE

De otte unge etniske minoriteter, hvor den yngste er 19 og den ældste 29 år, som jeg har interviewet i forbindelse med mit speciale *At stå mellem forskellige lejre – Et kvalitativt studie af unge etniske minoriteters identitetsdannelse* er ikke almindelige unge etniske minoriteter, hvis der altså findes sådan nogle. Der er tale om etniske minoritetsunge, der er under eller har gennemført en lang videregående uddannelse. Flere af dem er også de første i familien til at tage en lang uddannelse. De har altså formået at bryde en negativ social arv. Derudover er de alle medlem af et råd, der arbejder med det at være ung etnisk minoritet i Danmark. Deres medlemskab af dette råd er med til at understrege, at der er tale om unge etniske minoriteter med en høj grad af refleksivitet over det at være etnisk minoritet i Danmark. På den måde er der tale om en form for ekstrem-case. Der er tale om en gruppe unge i den kulturelle middelklasse, som tilhører en elite blandt etniske minoriteter. Det er også på den baggrund, at man kan argumentere for, at hvis der er nogen, som burde kunne undgå at være influeret af forskellige etniske grupperinger og grænsedragninger i deres identitetskonstruktion, så burde det være denne gruppe af unge etniske minoriteter, da de tilhører en form for elite og har viden om etnicitetens rolle i samfundet, og hvad der sker, når man krydser og bryder med forskellige grænsedragninger. For at forstå fremkomsten og reproduktionen af disse etniske grænsedragninger henter jeg inspiration fra den engelske kulturteoretiker, Paul Gilroy.

GILROYS TEORI OM LEJRE

Paul Gilroy har med sin teori om forskellige lejre skabt en metafor, der kan være med til at

give en forståelse af forholdet mellem den etniske majoritets- og minoritetsbefolkning. Gilroy (2000) argumenterer for, at moderne nationalstater har udviklet sig til lejre. Som en nært beslægtet allieret til lejrtenkningen står, i den nuværende epoke, den nye racisme. Den nye racisme adskiller sig fra den traditionelle racisme ved, at den, i stedet for at differentiere mennesker ud fra biologiske træk, ser på kultur som den differentieringsmarkør, der adskiller befolkningsgrupper. Det er således også den nye racisme og dens fokus på kultur, nationalitet og civilisationer, der er med til at karakterisere nutidens nationalstater som lejre.

Et af de centrale træk ved den nye racisme er homogeniseringen af den nationale befolkning. Autentiske og historiske nationer opfattes som udstoppet med én bestemt kultur. På den måde bliver udefrakommende fremmede til en trussel mod den nationale homogenitet. "De andre" ses ikke nødvendigvis som mindre værd end "værterne", men de er det forkerte sted. De er *out of place*. Man skal holde sig til sin egen slags, og mytiske versioner af kulturel homogenitet og historie er med til at rationalisere hvem, der har den rette nationale identitet (Gilroy 2000:32). Det er disse forskellige former for nationalisme, og de nationale tilhørsforhold, som de repræsenterer, der eksemplificerer lejrtenkningen med dens distinkte koder, regler og kollektive solidaritetsformer. Lejrtenkningen kan blive et selvforstærkende fænomen, da en udbredt reaktion på eksklusionen af den nationale lejr kan være, at "de andre"/minoritetsbefolkningen vælger at blive så ikke-danske som muligt. Dette var ifølge Bülent Diken (1998: 153-154) for eksempel tilfældet hos den tyrkiske befolkning i Gellerup, hvor tyrkere som reaktion på eksklusionen fra det danske "hjem" konstruerede et tyrkisk "hjem". På den måde kan den ene lejr være med til at skabe andre lejre. På den baggrund kan man ud fra en nyracistisk lejrforståelse, i en dansk sammenhæng, argumentere for, at der eksisterer en dansk lejr bestående af etniske danskere og en indvandrerslejr bestående af etniske minoriteter. Den interne forskel i lejrene undermineres af lejrmentalitetens iboende homogenisering af lejrenes medlemmer.

Lad os se på de erfaringer de unge etniske minoriteter, som jeg har interviewet, har haft med disse forskellige lejre.

INDVANDRERLEJREN – FRASTØDELSE

Der kan spores to forskellige mekanismer i forhold til, hvordan andre etniske minoriteter forholder sig til informanterne og deres identiteter. Den første mekanisme er en "forlad os ikke-mekanisme", hvor andre etniske minoriteter vil have informanterne til at indse, at de er en del af indvandrerlejren. De skal indse, at de er anderledes end etniske danskere og derfor aldrig vil kunne være andet end etniske minoriteter eller fremmede i etniske danskeres øjne. Den anden mekanisme repræsenteres af den frastødelse som informanterne oplever, når de nægter at følge indvandrerlejrens faste regler og lukkede identifikationsformer. Her bliver de af andre etniske minoriteter betragtet som nogen, der er blevet for danske eller for integreret og som nogen, der har forrådt indvandrerlejren.

Hamida, der har afghanske forældre, har oplevet begge disse mekanismer i forbindelse med reaktioner fra andre etniske minoriteter på hendes avisklummer i en dansk netavis, hvor hun skriver om at være nydansker. Hun gør meget ud af at omtale alle, der bor i Danmark som danskere og identificerer sig i den forbindelse også selv meget med det danske. Hun får mange kommentarer fra specielt afghanske unge i Danmark, som f.eks. skriver:

"Hvordan kan du give køb på din kultur? Hvordan kan du begynde at kalde dig dansker? Så har du givet slip på alt, hvad der var af det afghanske. Har du slet ikke nogen stolthed? Vil du ikke stå ved, at du er afghaner? Hvad er der galt med dig?"

Hamida fortæller videre om kommentarerne til hendes klummer:

Jeg har fået at vide af en afghaner [...] at jeg simpelthen skulle stille mig foran mit spejl [...] og bare opdage, at jeg ikke er dansker, og jeg skal lade være med at tro, at jeg er dansker. Dels fordi jeg gør grin med afghanerne, og samtidigt gør jeg mig selv til grin i danske kredse. Man gør sig til grin ved at tro, at man er dansker. Lidt ligesom en, der bare klovner rundt og tror, han er almindelig, men alle står og griner af ham og ikke med ham.

De første reaktioner, som hun omtaler her, går på, hvordan hun kan sige, at hun er dansker, når hun har afghanske forældre. Det ses som forræderi mod det afghanske. Enten er man af-

ghaner, eller også er man noget andet. Det kan tolkes som et udtryk for lejrens lukkede konstruktion, hvor man enten må være en del af lejren med alt hvad, der hører til af faste identitetskonstruktioner, eller også ses man som en, der har vendt lejren ryggen og er gået over i den anden lejr – den danske.

I det andet eksempel er der en afghaner, der har skrevet til Hamida, at hun skal se sig selv i spejlet for derved at indse, at hun ikke er dansker. Dette kan gå på, at Hamida skal indse, at hun ser anderledes ud end en etnisk dansker og derfor aldrig vil blive accepteret som en sådan. Det er således noget, der ligger sig op ad en ide om, at indvandrere med mørk hudfarve aldrig vil blive kategoriseret som danske, selvom de selv ser sig som sådan, da kategorien "dansker" indeholder et implicit kriterium om hvid hud (Prieur 2002). Men det kan også være en henvisning til, at Hamida skal se sig selv i øjnene og forstå, at hun inderst inde er afghaner – at hendes essens er afghansk, og det aldrig kan blive anderledes. Dette kan således tolkes som et udtryk for den essentialisering, der er iboende lejrforståelsen. I stedet for at klovne rundt og tro, at hun er noget, som hun ikke er, og som hun aldrig kan blive – og på den måde være til grin i begge lejre – skal hun acceptere og indse, at hun er afghaner og en del af indvandrerlejren. Dette er et udtryk for den "forlad os ikke-mekanisme", som karakteriserer indvandrerlejren. Men i og med, at Hamida kalder sig selv for dansker, bliver hun pludselig svær at definere og kategorisere. Det er præcis dette, som er lejrenes fjende nummer et. Dem, der hverken lader sig definere af den ene eller anden lejr bryder selve lejrforståelsen og bliver på den måde en trussel mod denne samfundsanskuelse. Reaktionerne på Hamidas klumme kan altså tolkes som et udtryk for, at der er personer, der mener, at hun er blevet for dansk og derfor anses som en forræder, der ikke længere hører til i indvandrerlejren. Dette er udtryk for den frastødelse, som træder i kraft, hvis den første "forlad os ikke-mekanisme" slår fejl, og man ikke lader sig determinere af indvandrerlejren.

Ideen om og oplevelsen af kritikken af at være for dansk går igen i flere af informanternes beretninger. F.eks. fortæller Mehmet, der har tyrkiske forældre, en historie om dengang han hang ud med vennerne i boligblokken, og

hvordan man nemt kunne blive anset som en, der havde forrådt sit eget fællesskab, hvis man begyndte at blive for dansk:

Hvis der var en, der sagde et flot ord eller gjorde noget rigtig godt, så sagde man: "Prøv at se, han er total integreret." Det var negativt ladet. Så var man nærmest en forræder af sit fællesskab og gik over til det modsatte [...] Eller hvis der var en, der var under høj uddannelse og ikke havde tid til vennerne i blokken, så sagde man: "Du er totalt integreret, du har glemt, hvor du kommer fra." Med andre ord, hvis du ikke var en del af det fællesskab, så havde du glemt, hvem du var, uanset hvad du gjorde.

Dette er en historie, som Mehmet fortæller om sin egen tid som 16-18 år gammel. Mehmet stod selv som en af drengene fra blokken og oplevede, at personer, der f.eks. tog en lang uddannelse og brugte finere danske ord blev set som nogen, der havde glemt, hvor de kom fra – havde glemt sit sande jeg. Det samme gælder en anden af mine informanter, nemlig Habib, der har pakistanske forældre, som fortæller, at "[...] enkelte gange har der været nogle idioter, der synes, jeg er for meget dansk".

Både Habib og Mehmet henviser til etniske minoritetsunge. Det er med andre unge, der har oplevet, at det ses som noget negativt, hvis man bliver for integreret eller for dansk. Disse unge har en funktion som en form for grænsevogtere, som skal sikre, at lejrens ydre rammer opretholdes. Dette sker bl.a. ud fra en positionering af andre, som ikke lever op til kriterierne om, hvad det vil sige at tilhøre indvandrerlejren, som forrædere. Det repræsenterer en essentialistisk opfattelse af etnicitet og kultur, hvor det at indoptage udefrakommende kulturelle og adfærdsmæssige træk ses som unaturligt – som noget, der strider mod etnicitetens og kulturens essens.

Informanterne har altså oplevet indvandrerlejrens snævre rammer for acceptabel adfærd. For eksempel ses informanternes uddannelsesmæssige klasserejse som en rejse mod den danske lejr og derfor som forræderi. Men den danske lejr accepterer heller ikke informanterne.

DEN DANSKE LEJR – EKSKLUSION

Informanterne har fortalt forskellige historier om deres erfaringer med den danske lejr, som både relaterer sig til det individuelle møde med

etniske danskere og til mere institutionelle oplevelser med det danske "system". For eksempel har den politiske debat samt det, at de ikke har kunnet få dobbelt statsborgerskab virket ekskluderende på nogle af informanterne, som Habib fortæller om her:

Den politiske debat, der kørte i Danmark, gjorde, at jeg ikke følte mig som en del af samfundet på samme måde. Ikke fordi jeg ikke bidrager, jeg arbejder og betaler min skat, jeg er venner med danskere, men det er mere med at føle, at jeg er dansker. Det følte jeg ikke. Jeg er pakistaner. Så på den måde kunne jeg anerkende mig selv. Jeg følte, at jeg løj, hvis jeg sagde, at jeg var dansker. [...] Jeg har også pakistansk statsborgerskab. Bare det, at jeg er født og opvokset i det her land og ikke har statsborgerskab, det gør det svært at føle, at jeg er en del af det.

Habib nævner her to grunde til, at han ikke føler sig som dansker og i stedet ser sig selv som pakistaner. Det politiske klima er nævnt af flere informanter, som mener, at det er med til at få især de unge til at føle sig ekskluderet af det danske samfund. Selvom Habib bidrager til samfundet gennem sin skat og gennem sit engagement i frivilligt arbejde, så skaber den politiske debat et klima, som gør, at Habib ikke føler sig som dansker. Fra politisk hold er det også bestemt, at Habib ikke kan supplere sit pakistanske statsborgerskab med et dansk. Dette gør det svært for ham at føle, at han er en del af landet. Lejrforståelsen manifesterer sig på denne måde på et institutionelt niveau.

Eksklusionen foregår dog også på individniveau. Ligesom tidligere er det også her relevant at se på de reaktioner, som Hamida har fået på sine klummer. Hun beskriver i denne forbindelse to slags reaktioner fra etniske danskere, hvor den ene er positive tilkendegivelser fra etniske danskere, der ser hendes klummer, hvor hun som nævnt beskriver alle i Danmark som danskere, som positive og på den måde fremstår som nogle, der, ligesom Hamida, gerne vil udfordre lejrforståelsen. Den anden type af reaktioner er dem, der ikke mener, at Hamida kan tillade sig at kalde sig for dansker og som derfor fremstår som nogle, der forsvare lejrens grænser:

Der er nogen blandt etniske danskere, der siger: "Hvor er det sejt og skulderklap". Men der er også nogen, der siger: "[...] Du har ikke

ret til i dine klummer at skrive 'vi danskere'". [...] "Hvordan kan du skrive 'vi danskere', du er jo muslim" [...] Det er et negativt syn, som du skal prøve at slås med, at der er nogen, der simpelthen ikke vil lade dig blive dansker.

Som Hamida siger, så er der etniske danskere, som ikke vil lade hende være dansker. At Hamida er muslim bliver til en udelukkelsesfaktor. Den danske lejr kan, som det ses i kommentaren til klummen, ikke indeholde muslimer. Kommentaren illustrerer lejr-tænkningens forestillede homogenitet, som ikke tillader, at man adskiller sig fra andre i lejren f.eks. i forbindelse med religiøs overbevisning. Ligeledes er henvisningen til Hamidas religion et eksempel på den kulturelle racismes forståelse af nationer som udstoppet med én bestemt kultur, og her er der ikke plads til muslimske normer og traditioner. Der er i denne kulturelle racisme ikke nødvendigvis en forståelse af, at muslimer er mindre værd end etniske danskere, men, som denne kommentar også viser, så er det nærmere et udtryk for, at Hamida ikke burde være i Danmark, fordi hun er muslim. Dette kommer også til udtryk i andre sammenhænge, hvor Hamida ikke synes, at hun bliver accepteret som dansker, fordi hun har afghansk oprindelse og ser sig selv som dansk-afghaner:

Det er ikke accepteret. Så er du ikke rigtig dansker. "Okay, du kommer fra Afghanistan, så er du jo ikke rigtig dansker." Det er også derfor, folk spørger mig: "Hvor kommer du fra? Hvor KOMMER du fra?" Det er fordi, at man ikke kan forstå, at det at være dansker, det kan man sagtens være, selvom man måske kommer til landet som 10-årig.

Når hun bliver spurgt om, hvor hun kommer fra, siger hun "Roskilde", men spørgsmålet bliver fulgt op af, "hvor KOMMER du fra" og henviser således til Hamidas virkelige oprindelse eller hjem. På den måde hentydes der til, at Danmark, eller Roskilde, ikke kan være hendes virkelige hjem, men, at hun har hjemme et andet sted og derfor må opfattes som gæst i Danmark. Selvom Hamida føler sig som dansk-afghaner, så oplever hun, at hun i nogle etniske danskeres øjne ikke er dansk. Dette er med til at skabe en forståelse af, at etniske minoriteter er *out of place* og altså ikke hører til i Danmark. Der er flere eksempler på, at informanterne har oplevet, at etniske danskere ser dem

som nogen, der ikke hører til – og eksempler på, at dette har fået nogle af informanterne til at føle, at de faktisk ikke er eller ikke kan være danskere.

Noget andet, der får informanterne til at føle sig anderledes end etniske danskere, er den danske festkultur. Dette er en uintenderet eksklusion, som gør det svært for informanterne at blive en del af "inderkredsen" af danskere. Serdil, der har kurdiske forældre fra Tyrkiet, forklarer det på denne måde:

Det har gjort, at jeg har følt mig lidt uden for, for jeg har indset, at det næsten er alle danskere, der er sådan. Det er ikke bare gymnasiaster eller advokater, det er alle. Nettoarbejdere, kassedamer. Det hele udgår fra øl og fester og fuldskab. Det har hæmmet mig på mange punkter. Man står som den ensomme, som ikke drikker og ikke er opstemt. Når man udoover det nogle gange kan føle sig lidt anderledes, fordi ens interesser er anderledes, så har det gjort, at man ikke rigtig RIGTIG kom ind, hvor det var sjovt at være dansker.

Festkulturen er en del af den danske lejr som informanterne, pga. indflydelsen fra indvandrerslejren – primært deres forældre og de kulturelle skikke – ikke kan være en del af. Det er et eksempel på en forskel mellem lejrene, som synes uoverkommelig pga. forældrenes og kulturens indflydelse. Hertil er det interessant, at Serdil siger "at det næsten er alle danskere, der er sådan." I samme åndedrag får han implicit sagt, at han på dette område ikke kan være dansker, fordi han ikke drikker og fester. Det er danskerne, der drikker, det er ikke folk som Serdil. På den måde gør fester og alkohol det svært for informanterne at blive "ægte" danskere, da det er en (vigtig) del af den danske kultur, som de ikke kan eller vil deltage i.

Informanterne er altså overordnet blevet mødt af eksklusion i deres oplevelser med etniske danskere. Dette er sket på et institutionelt niveau og på individniveau, men også gennem den uintenderede eksklusion i festkulturen.

NÅR KULTURER BLANDES ELLER HOLDES ADSKILTE

Fælles for alle identitetstyperne, som er blevet fremanalyseret på baggrund af de otte interviews, er, at de kan placeres i positionen mel-

lem lejrene. Denne position defineres af en lyst til at nedbryde de nationale strukturer og den partikulære nationalitets og etnicitets begrænsninger (Gilroy 1993:19). Fokus skiftes fra rødder til ruter og fra en essentialistisk til en antiessentialistisk menneskeopfattelse. Det vil sige, at identitetstyperne i positionen mellem lejrene ikke er determineret af lejrenes essentialistiske forståelse af kultur og identitet, men i stedet tager identitetsdannelsen i egen hånd. På forskellig vis former informanterne deres egen identitet ud fra de rammer, som de forskellige lejre sætter op.

Overordnet er der tale om identitetstyper, der er resultatet af en blanding af forskellige kulturer og identitetstyper, der igen er resultatet af, at man har holdt forskellige kulturer adskilte. Når man blander forskellige kulturer er der tale om tre forskellige identitetstyper, nemlig *hybrididentiteten*, *den subkulturelle identitet* og *den lejrudvidende identitet*.

Hybrididentiteten

Hybrididentiteten er blandt andre repræsenteret af Serhat, der har tyrkiske forældre. Han beskriver det karakteristiske ved denne identitetstype, nemlig, at den er noget kvalitativt nyt i forhold til de kulturer, den er influeret af, gennem en historie om Det Turkise Telt, som er en tyrkisk cafe, der bliver afholdt i Århus Festuge. Her holdes der koncerter med tyrkisk musik, spilles teater og udstilles tyrkisk kunst, men der er også plads til lokale indslag, der ikke nødvendigvis er tyrkiske. Serhat beskriver det som et sted:

Som netop prøver at forbinde nogle danske elementer med nogle tyrkiske elementer [...] Det var sådan en skøn blanding af de to ting, hvor man følte sig helt hjemme. Der blev både snakket dansk og tyrkisk i krogene, og det var bare en måde, hvor vi selv ligesom satte mærkatet på, hvem man var. Det gjorde man selv, hvor man mange gange skal arbejde med nogle faste kategorier, som man bliver sat i.

I Det Turkise Telt indgår etniske danskere og tyrkere i det samme fællesskab. De kulturelle skillelinjer bliver brudt op. Teltet bliver på den måde et rum for blandingen og den hybride kulturform – og således også et konkret rum for positionen mellem lejrene. Teltet er med til at facilitere interaktion mellem lejrene. Derudover

siger Serhat i citatet, at det er et sted, hvor man selv sætter mærkat på, hvem man er. Man lader sig ikke determinere af nogen givne mærkater eller stereotyper, men tager handlingen i egen hånd og definerer selv sin identitet. Det er altså en måde at blive et handlende historisk subjekt, som Gilroy (1993:6) taler om netop er frataget de "sorte" gennem den nye racisme og lejrtaenkningens fokus på homogene kulturer, da man her aktivt tager del i udformningen af kulturen. Man skaber sin egen kultur. Serhat er på den måde hverken 100 % tyrkisk eller 100 % dansk, han er noget *tredje*. Han er en hybrid. Han er noget kvalitativt nyt i forhold til det tyrkiske og danske.

Den subkulturelle identitet

I den subkulturelle identitetstype er der også tale om, at man blander kulturer, og at man ikke lader sig determinere af lejrenes faste rammer for identitetsdannelse. Hadi, der har iranske forældre, fortæller om, hvordan hiphop subkulturen er hans primære identifikationsform: *"Jeg tager aktivt selv nogle valg, og det har været hiphop-kulturen, og den føler jeg mig mere hjemme i, end jeg føler mig i nogen anden kultur, både den danske og den persiske"*.

Hadi kalder sig selv for hiphopper og har således ikke nogen referencer til nationalitet eller etnicitet i sin identifikationsform. Han føler sig hjemme i hiphop-kulturen, da han her kender koderne, historien og stilen. Han kalder sin hiphop-påklædning for sin nationaldragt. Pelle Pelle baggy-bukser og stor trøje er hans nationaldragt. Det er den, han føler sig hjemme i og den, der repræsenterer, det han er. Hiphop-kulturen er et aktivt valg, som viser, at Hadi har taget handlingen i egen hånd og ikke identificerer sig med lejrenes faste og gensidigt ekskluderende kulturformer. Hadi identificerer sig imidlertid ikke blot med hiphop-kulturen, han er også aktiv udøver af kulturen i sin produktion af rap-musik. Flere af Hadis tekster repræsenterer en higen efter at transcendere lejrene og danne nye symboler, som kan samle mennesker på tværs af lejrenes grænser. En af Hadis musikvideoer slutter med en tekst, hvor der står, at sangen er lavet for at samle folk under ét tegn: *V'et for fred*.

Hadi fortæller om, at unge i dag er meget optaget af, hvor de kommer fra i landet. Han ønsker at komme ud over denne adskillelse af folk: *"Alle folk elsker at kaste håndtegn hele*

tiden, men lad os kaste nogle håndtegn, som kan samle folk". V-tegnet er et eksempel på, at Hadi identificerer sig med hiphop-subkulturen og ad den vej forsøger at transcendere lejrene.

Den lejrudvidende identitet

Hiphop-kulturen forskyder fokus fra de etniske forskelle mellem mennesker og skaber en fælles referenceramme. Det er på mange måder det samme, som den lejrudvidende identitetstype gerne vil. Her er det identifikationen med det danske, der er det centrale, men det er en identifikation, der tilføjes noget nyt i form af indflydelse fra den kultur, forældrene har med fra oprindelseslandet. Det er altså en identitetsform, der kræver, at den danske lejr åbnes op. Hamida er repræsentant for denne identitetstype, hvilket kan ses ved følgende citat, hvor hun forklarer, at hun har tilført det danske et touch af det afghanske: "[...] Jeg har 100 % det danske, og så har jeg meget af det afghanske". Hun forklarer, at hun prøver at udvide danskhedsboksen til også at kunne omfatte hende. Hun er altså ikke hoppet over i den danske lejr,

som mange af reaktionerne på hendes klummer fra etniske minoriteter går på, men prøver i stedet at udvide den danske lejrs rammer og gøre den mere inkluderende. På den måde adskiller Hamida sig fra de to andre. De blander alle sammen kulturerne, men hvor Serhat gennem hybriditeten eksplicit identificerer sig med noget kvalitativt nyt, så gør Hamida det på en mere implicit facon og måske mindre radikal måde ved at sige, at hun først og fremmest er dansker, men har tilført det sit eget præg fra det afghanske. Det er således ikke på samme måde noget kvalitativt nyt, men det er en ny udgave af en allerede eksisterende dansk identitet. I den anden grøft har vi Hadi, som hverken identificerer sig med noget kvalitativt nyt eller med det danske, men i stedet identificerer sig med den lejr-transcenderende hiphop-subkultur, som er opstået som en blanding af forskellige kulturer (Sernhede 2001). Empirien viser altså, at der er forskellige grader og måder at blande kulturer på og således også, at der er flere forskellige måder at identificere sig med positionen mellem lejrene.

Hadi føler sig hjemme i hiphop-kulturen, da han her kender koderne, historien og stilen. Han kalder sin hiphop-påklædning for sin nationaldragt.

Pelle Pelle baggy-bukser og stor trøje er hans nationaldragt.

Både/og-identiteten og hverken/eller-identiteten

De sidste to identitetstyper er resultatet af, at man har valgt at holde forskellige kulturer adskilte. Dette har resulteret i en hverken/eller-identitet og en både/og-identitet. Disse to identitetstyper rummer mange af de samme egenskaber. De er begge kendetegnet ved, at man pendler mellem den kultur, der er i hjemmet og den danske kultur udenfor hjemmet. Aysel, der har tyrkiske forældre, forklarer det ved, at hun rationalitetsmæssigt er dansk, mens hun følelsesmæssigt er tyrker. Med dette mener hun, at de holdninger hun har, er meget danske, og at hun agerer i og handler ud fra de rammer, som det danske system sætter op. Derimod er hun følelsesmæssigt tyrker, som hun siger. Det tyrkiske er der, hvor hun føler sig tryk. Hun er meget sammen med sin familie, og der er det den tyrkiske kultur, der er gældende. Hun lytter til tyrkisk musik, ser tyrkisk tv og læser tyrkisk litteratur. Aysel er et eksempel på både/og-identiteten, hvor man både kan være etnisk minoritet og dansker uden at det resulterer i en dybere identitetssplittelse.

Hverken/eller-identiteten er derimod kendetegnet ved, at man hverken føler sig hjemme i den danske kultur eller i den kultur, der er i hjemmet. På den måde kommer man til at pendle mellem to smertepunkter. Der er altså tale om en identitetstype, der er forbundet med en (social) smerte. Zozan, der har kurdiske forældre fra Tyrkiet, udtrykker denne hjemløshed på følgende måde: *"Jeg passer ikke ind i nogen sammenhænge. Den danske kultur passer jeg ikke ind i. Den indvandrer'ske passer jeg heller ikke helt ind i. Jeg kan ikke tage hjem nogen steder"*. Zozan adskiller sig fra Aysel, da hun ikke føler sig hjemme i nogen af de kulturer, hun pendler mellem. Zozan erkender det paradoksale i, at hun vælger denne pendling, i stedet for at skabe noget nyt, som f.eks. Serhat har gjort. Hun begrundet sin pendling med, at hun hverken ønsker at gøre oprør mod sine forældre eller ønsker at miste sine etniske danske klassekammerater på universitetet. For at holde sig gode venner med både den danske lejr og indvandrerlejren sørger hun for at være de forskellige steder på lejrenes egne præmisser:

F.eks. hvis jeg tager til en skolefest, [...] så sørger jeg for at hygge mig alt det, jeg kan på samme måde som danskere. Jeg drikker, selvom mine forældre ikke vil have det. Men så

sørger jeg også for at komme hjem på det tidspunkt, de gerne vil have.

Det er en måde at få livet til at fungere på, selvom det er en usammenhængende identitet. Der er ikke tale om, at Zozan eller Aysel er determineret af den ene eller anden lejr. Splittelsen og pendlingen mellem de to kulturer udtrykker en sindstilstand, som kun kan komme til udtryk, hvis man er influeret af begge lejre og flere kulturer, som netop er kendetegnende for positionen mellem lejrene. I Zozans tilfælde er det med til at vise, at positionen mellem lejrene ikke nødvendigvis er en behagelig position, men at den også kan udmønte sig i mere smertefulde identitetskonstruktioner.

LEJRENES STANDHAFTIGHED

Identitetstyperne er eksempler på, at informanterne er influeret af lejrene i deres identitetskonstruktion. De er ikke determineret af dem og kan derfor ikke placeres i lejrene – dette viser sig også ved, at den segregerede identitetstype, hvor man identificerer sig 100 % med en etnisk minoritetsidentitet og således med indvandrerlejren ikke findes blandt mine informanter, og at den assimilerede identitetstype, hvor man identificerer sig fuldt ud med den danske lejr, heller ikke eksisterer i mit sample. Selvom informanterne ikke er determineret af lejrene, så er de alligevel influeret af dem. Lejrene udgør en kontekst hvori identitets-skabelsen foregår. Når man holder kulturerne adskilte gøres det for at gøre begge lejre tilfredse, og når man blander dem gøres det for at skabe noget nyt ved at blande forskellige elementer fra de forskellige lejre. I alle tilfælde er reaktionerne fra lejrenes medlemmer stærke, da informanterne placerer sig mellem lejrene og derfor ikke følger de udstukne handlingsrammer og rammer for identitetsdannelse.

Det at informanterne er en elite og placerer sig i den kulturelle middelklasse, men stadig er påvirket af lejrene i deres identitetskonstruktion, viser, at lejrteorien har en forklaringskraft. Dette viser, at lejrene er ret faste. Som det blev argumenteret for tidligere, kan man sige, at hvis der er nogen, som burde kunne undgå at være influeret af forskellige lejre i deres identitetskonstruktion, så burde det være personer som dem, jeg har talt med. Informanterne er en form for ekstrem-case. De er en

elite. De har erfaringer med, hvor lejrenes grænser går, og hvad der sker, når man krydser dem. De er refleksive over for etnicitetens rolle i samfundet. Alligevel er de influeret af lejrene i deres identitetskonstruktion. Selv for de veluddannede og resursestærke vanskeliggør lejrene identitetsdannelsen – og når det er vanskeligt for dem, er der grund til at tro, at det også er vanskeligt for andre, der ikke besidder samme kulturelle kapital.

NOTE:

*) I en samtale med Les Back i bogen *Charlie Nielsens rejse – Vandringer i multikulturelle landskaber* oversætter Røgilds Les Backs begreb til det metropolitisk paradoks. Senere anvender Røgilds begrebet i artiklen *At forske i anderledeshed, forskellighed, etnicitet og "race"*, hvor han bl.a. påpeger, at det ikke er tilstrækkeligt at undersøge identitetsformer, som visse etniske minoritetsgrupper har udviklet i kraft af deres møde med forskellige kulturer og diasporiske livsform. Man må også undersøge de forskellige former for racisme, som disse etniske minoriteter kan blive mødt med.

REFERENCER:

- Back, Les (1996): *New Ethnicities and Urban Culture – Racisms and multiculturalism in young lives*. Routledge. England.
- Diken, Bülent (1998): *Strangers, Ambivalence and Social Theory*. Ashgate Publishing Company. England.
- Gilroy, Paul (1993): *The Black Atlantic – Modernity and Double Consciousness*. Verso. London.
- Gilroy, Paul (2000): *Between Camps – Nations, Cultures and the Allure of Race*. Routledge. London.
- Ibrahimovic, Zlatan & David Lagercrantz (2012): *Jeg er Zlatan Ibrahimovic*. 2. oplag. Gyldendal. København.
- Khader, Naser (2003): *Ære og skam – Det islamiske familie- og livsmønster i Danmark og Mellemøsten*. 3. udgave. Borgens Forlag. Valby.
- Larsen, Jeppe Fuglsang (2012): *At stå mellem forskellige lejre – Et kvalitativt studie af unge etniske minoriteters identitetsdannelse*. Speciale fra Aalborg Universitet.
- Prieur, Annick (2002): "Fargens betydning. Om rasisme og konstruksjon av etniske identiteter", in *Sosiologi i dag*, årgang 32, nr. 4/2002: 59-82.
- Rashid, Rushy & Jens Harder Højberg (2003): *Bag sløret*. 3. udgave. 3. oplag. People's Press. København V.
- Røgilds, Flemming (2000): *Charlie Nielsens rejse – Vandringer i multikulturelle landskaber*. Forlaget politisk revy. København K.
- Røgilds, Flemming (2006): "At forske i anderledeshed, forskellighed, etnicitet og "race"", in Henrik Kaare Nielsen & Finn Horn (red.): *Kritik som deltaelse*. Forlaget Klim. Århus N.
- Sernhede, Ove (2001): "Los Angered og forstadens krigere – Udenforskab og hip hop i Det nye Sverige", in *Social Kritik*, nr. 74, juni 2001: 39-50.

Jeppe Fuglsang Larsen er cand.scient.soc. og artiklen er lavet på baggrund hans speciale "At stå mellem forskellige lejre – Et kvalitativt studie af unge etniske minoriteters identitetsdannelse" fra sociologiuddannelsen på Aalborg Universitet afleveret forår 2012.